Stuk **155** (2004-2005) – Nr. 1

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

4 januari 2005

HOORZITTING

naar aanleiding van de publicatie van de brochure "Omzien en Vooruitblikken" en het Jaarverslag 2003 met het Vlaams Fonds voor de Letteren

VERSLAG

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media uitgebracht door de heer Johan Verstreken

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter:: de heer Dany Vandenbossche.

Vaste leden:

de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Werner Marginet, mevrouw Marie-Rose Morel, de heer Jurgen Verstrepen;

de heren Carl Decaluwe, Stefaan De Clerck, Steven Vanackere, Johan Verstreken;

de heer Jean-Marie Dedecker, mevrouw Margriet Hermans, de heer Herman Schueremans;

de heren Bart Caron, Dany Vandenbossche, mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Freddy Van Gaever, Rob Verreycken, Frans Wymeersch;

de dames Vera Jans, Sabine Poleyn, Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens;

mevrouw Patricia Ceysens, de heren Marnic De Meulemeester, Sven Gatz;

de heren Chokri Mahassine, Jan Roegiers, André Van Nieuwkerke.

Toegevoegde leden:

de heer Jos Stassen;

de heer Kris Van Dijck.

INHOUD

Blz.

1. Toelichting door de heer Carlo Van Baelen, directeur van het Vlaams Fonds voor de Letteren 4
2. Vragen en opmerkingen door de commissieleden en antwoord door de heer Carlo Van Baelen 10
3. Toelichting door de heer Joris Gerits, voorzitter van de raad van bestuur 13
4. Toelichting door de heer Harold Polis, bestuurder 15

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media organiseerde op 9 december 2004 een hoorzitting met het Vlaams Fonds voor de Letteren, naar aanleiding van de publicatie van de brochure "Omzien en Vooruitblikken" en het Jaarverslag 2003.

1. Toelichting door de heer Carlo Van Baelen, directeur van het Vlaams Fonds voor de Letteren

De heer Carlo Van Baelen: Het Vlaams Fonds voor de Letteren is opgericht bij decreet van 31 maart 1999 en is operationeel sinds 1 januari 2000. Dit jaar is er een grondige herziening geweest van het decretale kader. Op 30 april is het wijzigingsdecreet goedgekeurd. De volgende aspecten komen eigenlijk uit dat decreet.

Het doel is de Nederlandstalige letteren en de vertaling in en uit het Nederlands van literair werk in de brede zin van het woord te ondersteunen en daardoor bij te dragen tot de verbetering van de sociaal-economische positie van auteurs en vertalers. Het fonds concentreert zich dus op literatuur, weliswaar in de brede zin van het woord. Een groot deel van de instrumenten om de sociaal-economische positie te beïnvloeden zijn federale materie, namelijk het sociaal statuut van de kunstenaar of auteur, de fiscaliteit eigen aan kunstenaars, de uitvoering van het leenrecht en de feitelijke toestand van de reprografie.

We hebben dat ooit de 'nulde' doelstellingen genoemd. Die zouden eigenlijk al gerealiseerd moeten zijn, maar een en ander verloopt moeizaam. Het is dus moeilijk een huis te bouwen op onvolledige fundamenten.

Het fonds streeft naar de doelstelling door subsidies toe te kennen of projecten en initiatieven te initiëren. Dat laatste is een aanvulling van het wijzigingsdecreet. Onze doelgroepen zijn ruim. In Nederland, waar een soortgelijk systeem bestaat, worden dezelfde doelstellingen en doelgroepen bediend door drie deelfondsen en door de administratie Ocw. De doelgroepen zijn auteurs, vertalers van literair werk in en uit het Nederlands, literaire tijdschriften en -uitgeverijen, verenigingen, buitenlandse uitgeverijen – met als doel de export van de Vlaamse literatuur – en sinds drie jaar ook de strips. Focuspunten zijn de grote literaire organisaties.

Onze instrumenten zijn in de eerste plaats van financiële aard: werkbeurzen, projectbeurzen, vormen van reisbeurzen, productiesubsidies in de vorm van verliesfinanciering van projecten, renteloze leningen. Het fonds heeft heel bewust het instrumentarium verruimd om op een andere manier de doelstelling te bereiken. Er is bijvoorbeeld een acute behoefte aan informatie, niet alleen over de instituties, maar ook over de wetgeving, die literaire productie mogelijk of moeilijk maakt. Voorts is het fonds bezig met opleiding van de doelgroepen en de oprichting van samenwerkingsplatforms van organisaties die met dezelfde thema's bezig zijn.

Het fonds probeert ook projecten te begeleiden, op economisch, maar vooral inhoudelijk vlak. Waar nodig biedt het fonds juridische en economische ondersteuning en richt het studie- en discussiegroepen op. Het fonds brengt bewust het instrumentarium buiten het klassieke financiële omdat daardoor in een aantal gevallen de doelstellingen beter kunnen gerealiseerd worden.

Belangrijkste realisaties in 2003 kunnen in detail gelezen worden in het jaarverslag. Het meest opvallend is de uitbouw buitenlandbeleid, eigenlijk heel de export van de Nederlandstalige letteren. Daarbij was het vertaalbeleid de prioriteit. Het betrof het uitlokken en activeren van de vertaling van Vlaams literair werk.

Het hoogtepunt daarvan was in maart 2003 toen we samen met Nederland 'invités d'honneur' waren op het 'Salon du Livre' in Parijs. Daar werd het Franse publiek gedurende vijf dagen met een vijftigtal Nederlandstalige auteurs in contact gebracht. Dat heeft een duidelijke impuls gegeven aan de vertalingen naar het Frans: dit jaar zijn er meer dan dertig vertalingen verschenen.

In 2003 werd het stripbeleid verder uitgebouwd. Dat was een werkterrein dat voorheen binnen de letteren niet aan bod kwam. Het werd onder impuls van minister Anciaux in het activiteitenpakket opgenomen. We hebben echter geen nieuwe middelen daarvoor gekregen, maar hebben de bestaande herverdeeld.

Er is een actieve samenwerking met Nederland en een afstemming van de reglementering en cofinanciering van gemeenschappelijke toekenningen. In 2003, het tweede jaar van die samenwerking, wer-

den er door gemengde Vlaams-Nederlandse commissies gemeenschappelijke beslissingen genomen over bepaalde dossiers met gezamenlijke middeleninbreng in een eenderde/tweederde verhouding, zoals het ook in de Taalunie gebeurt.

In 2003 zijn werkbeurzen toegekend aan 86 auteurs. Voorts was er de derde editie van het tijdschriftenrapport met een uitgebreide evaluatie van de gesubsidieerde tijdschriften. In 2003 steeg het aantal medewerkers van vijf naar negen, een fulltime equivalent van 8,3. Er waren 72 vergaderingen en meer dan 1500 dossiers werden behandeld, ook werden er meer dan 2.600 literaire lezingen gefinancierd.

Bij de eerste begrotingsherziening van 2004 kreeg het fonds een dotatieverhoging van 700.000 euro. Het oprichtingsdecreet is herzien. Daarover is grondig overlegd met de commissie en we zijn tevreden dat er rekening gehouden werd met heel wat voorstellen van het fonds.

Dit jaar is onze instelling ook opgenomen in de lijst van organisaties die belastingsvrije subsidies kunnen toekennen. Vóór 2000 kende de Vlaamse overheid de subsidies toe en die waren bijgevolg belastingvrij. Als Vlaamse openbare instelling behoren we niet tot die juridische entiteit, met als gevolg dat onze werkbeurzen wel belast werden. De auteurs mochten daar niet het slachtoffer van zijn, dus heeft het fonds zelf de forfaitaire voorheffing betaald. Dat betekent een uitgave van 200.000 euro per jaar.

Het fonds heeft dan de procedure ingeleid bij de minister van Financiën om op de lijst van belastingvrije instellingen te komen. In september kregen we bericht van de minister dat dat aanvaard was. Nu wachten we op het koninklijk besluit, waarin dat formeel bevestigd zal worden en zal bepaald worden welke vormen van subsidie vrijgesteld worden. Kortom, dat betekent dat het fonds 200.000 euro extra zal kunnen besteden aan subsidies.

Vooral in het voorjaar hebben we een interne audit uitgevoerd rond organisatiebeheersing en de manier waarop het werk binnen het fonds wordt georganiseerd. Omdat we wisten dat het eerste vijfjarenplan eind dit jaar afliep, hebben we veel energie gestoken met alle echelons binnen het fonds om aan een meerjarenplanning te werken. Dat is afgerond en opgenomen in een boekje, dat begin juli rondgestuurd is naar de parlementsleden. Wat is er nieuw? We hebben vastgesteld dat het voor Vlaamse vertalers zeer moeilijk was om op de markt te komen en hun eerste project als vertaler te realiseren. Dat is vooral belangrijk voor de Nederlandse markt.

We hebben een specifieke regeling uitgewerkt waarbij we de vertaler financieel en inhoudelijk helpen om aan zijn eerste vertaling te werken en op die manier een visitekaartje op te maken om nieuwe projecten in Nederland te kunnen winnen. Dit jaar zijn dat er vier. De belangstelling was groot. Zo hebben er 74 kandidaten gesolliciteerd om binnen deze regeling een eerste vertaling te kunnen realiseren. Als we daarvoor financiële ruimte kunnen vrijmaken, zullen we de regeling in ieder geval herhalen. Het moet een project zijn bij een Vlaamse uitgever. In die zin hopen we in twee richtingen een impuls te geven, zowel tegenover de vertalers als de uitgevers.

Wat betreft het aantal projecten dat we dit jaar hebben gesteund, is het zo dat we hebben meegewerkt aan een aantal deelprojecten van Antwerpen Wereldboekenstad. We hebben het Letterenhuis in Antwerpen geholpen om zijn nieuwe vaste opstelling te maken waarin de geschiedenis van de Vlaamse literatuur wordt duidelijk gemaakt. We vinden dat dit ook een deel van het werk van het Vlaams Fonds voor de Letteren is. We hebben een auteursecretariaat mogelijk gemaakt voor de auteursverenigingen om zich te professionaliseren in hun functie om vertegenwoordiger te zijn van hun leden, de auteurs. Er is ook een illustratorententoonstelling in voorbereiding waarmee we het vele talent in Vlaanderen op het vlak van illustraties van kinder- en jeugdboeken in het buitenland willen uitdragen. Vermoedelijk zullen we dat bij de opening van de Permeke-bibliotheek in Antwerpen voor het eerst presenteren. Het is de bedoeling dat we daarmee nadien mee gaan rondreizen en Europa daarmee confronteren.

We hebben dit jaar voor het eerst een aantal infosessies georganiseerd vanuit de vaststelling dat er heel veel behoefte is aan informatie bij auteurs, over wetgeving, over het sociaal statuut, over fiscaliteit. Voor het eerst hebben we met succes op de boekenbeurs in Antwerpen daarover een aantal infosessies opgezet. We hebben ons voorgenomen

om die volgend voor- en najaar opnieuw in te richten en verspreid over Vlaanderen om de bereikbaarheid maximaal te maken.

We hebben dit jaar voorbereid dat we de literaire lezingen die we subsidiëren, kunnen overdragen aan de Stichting Lezen Vlaanderen omdat we vaststellen dat die lezingen een heel belangrijke rol vervullen op het vlak van leesbevordering en eigenlijk steeds minder te maken hadden met auteurspromotie en auteursondersteuning. Het leek ons beter dat die lezingen een plaats hebben binnen de Stichting Lezen Vlaanderen. We hebben daar met hen overgepraat en vanaf 1 januari 2005 zal de stichting het hele pakket overnemen. De grote gebruikers zijn bibliotheken en scholen. Dat is een belangrijke doelgroep van de Stichting Lezen Vlaanderen. Ik ben ervan overtuigd dat we hen een goed instrument hebben aangereikt om sneller zichtbaarheid te krijgen vanuit hun opdracht binnen Vlaanderen.

We hebben een stimuleringsbeleid voor theaterteksten opgestart vanuit de vaststelling dat theaterauteurs aan hun lot werden overgelaten en niet echt als auteur werden erkend binnen het theatermidden. We hebben nagegaan hoe we hen vanuit het Vlaams Fonds voor de Letteren konden ondersteunen.

Door het wijzigingsdecreet van 30 april 2004 zijn een aantal zaken veranderd. Zo is er binnen het Vlaams Fonds voor de Letteren een autonome beroepscommissie gekomen. In het verleden was het structureel de raad van deskundigen die zowel de eerste beslissing nam als nadien de beroepsprocedure moest behandelen, en tegelijkertijd dus rechter en partij was. De beroepscommissie behandelt de inhoudelijke bezwaren en beslist daarover autonoom. De mandaten zijn allemaal op vier jaar gebracht.

De positie en de taak van het dagelijks bestuur zijn nader omschreven. De procedures en de voorwaarden zijn sterk vereenvoudigd waardoor we hopen de administratieve drempel te verlagen. De norm voor de werkingskosten, die in het oprichtingsdecreet gesteld was op 12 procent en die niet bleek te werken, is binnen het nieuwe decreet aangepast en geherformuleerd. In het decreet is bepaald dat in de nieuwe beheersovereenkomst die norm moet worden geformuleerd. Dat zal in de komende weken aan bod komen.Verder is in het decreet ook opgenomen dat we een reservefonds kunnen opbouwen.

Wat zijn de hoofdlijnen in de planning 2005-2009, die we in de brochure hebben voorgesteld? Er zijn twee grote onderdelen. Ten eerste zijn we zeer grondig gaan bekijken wat de effecten van de instrumenten zijn die we de voorbij vierenhalf jaar hebben gebruikt. Hebben we bereikt wat we hadden vooropgesteld? Waar zijn we daarvan afgeweken? Hoe kunnen we dat bijsturen? Hoe kunnen we bestaande instrumenten aanpassen? Het tweede onderdeel betreft de nieuwe ambities en de werkterreinen waarop we totnogtoe niet actief zijn geweest en die we willen aanpakken.

Voor de auteurs stelden we vast dat de auteurs met een nieuwe publicatie uit de boot vielen, omdat we maar een keer per jaar werkbeursaanvragen behandelen. We zijn van plan om een actualiseringsronde te houden in het najaar waardoor auteurs die in het voorjaar een nieuw boek hebben, een tweede aanvraagmogelijkheid krijgen in het najaar. Verder willen we voor de vertalers meer gaan werken met de organisatie van literaire vertalers om te komen tot een standaardvertaalcontract om daarmee rechtszekerheid te bieden. Met betrekking tot literaire tijdschriften willen we vooral werken rond een betere administratieve en economische begeleiding.

We stellen vast dat de redacties in veel gevallen bestaan uit bevlogen literatoren, maar moeite hebben om de promotie en het beheer van hun tijdschrift voldoende ter harte te nemen en uit te bouwen. We willen hen op dat vlak ondersteunen om hen maximaal die literaire werkruimte te geven. Wat de strips betreft hebben we vastgesteld dat het moeilijk is voor de stripauteur om een eerste publicatie te maken. Een striptekenaar die nog geen boek heeft uitgegeven, willen we helpen om aan zijn eerste boek te kunnen gaan werken met een werkbeurs. Daarom hebben we een startbeurs ingesteld. Vanaf volgend jaar kan hij een beroep doen op een ervaren mentor om hem te helpen als hij vastloopt, onvoldoende vooruitgang boekt of moeite heeft om zijn scenario in tekeningen om te zetten. Dat blijkt namelijk een extra probleem te zijn binnen de stripmarkt.

Sinds twee jaar hebben we extra aandacht kunnen genereren in het buitenland. We willen dat verder uitbouwen en vooral zorgen dat er meer dichters

op de buitenlandse podia terechtkomen.We stellen vast dat Vlaanderen daarop ontbreekt. Er zijn zeer gerenommeerde internationale poëziefestivals in het buitenland, maar tot nu toe waren Vlaamse dichters daar te weinig aanwezig, omdat de organisatoren hen niet kenden. We willen daar specifiek rond gaan werken.

Wat betreft de interne organisatie hopen we volgend jaar te kunnen starten met een elektronische nieuwsbrief en geld vrij te kunnen maken voor de ontwikkeling van een centrale databank en daardoor administratief te gaan vereenvoudigen. Gegeven de beperkte ruimte waarin we nu zitten, zullen we volgend jaar verhuizen. We verhuizen niet naar het Felix-pakhuis, omdat die ruimte absoluut ongeschikt is voor het Vlaams Fonds voor de Letteren. We hebben duidelijk aan de Stad Antwerpen laten weten dat we binnen de aangeboden ruimte niet meegaan.

Welke ambities willen we de komende jaren nastreven? Welke werkterreinen willen we ontginnen? Voor alle duidelijkheid: dat zal bijkomende middelen vereisen. Wij blijven de middelen niet herverdelen. Deze ambities en werkterreinen zijn gebaseerd op de nieuwe behoeften in de literaire wereld. Daarnaast willen we de positie van enkele specifieke doelgroepen, die we vroeger al bewerkt hebben, nog versterken.

Ons vertaalbeleid was tot nu toe actief en initiërend op de export van proza gericht. Voortaan willen we ook non-fictie, theaterteksten, kinder- en jeugdboeken, strips en poëzie actief presenteren in het buitenland. Tot nu toe werken we receptief. Kinder- en jeugdliteratuur promootten we bijvoorbeeld niet actief in het buitenland. Buitenlandse aanvragen voor vertaalsubsidies werden behandeld maar niet uitgelokt. We verspreidden daar geen informatie over. Waar nodig zullen we niet alleen met vertaalsubsidies, maar ook met productiesubsidies werken.

We willen werk maken van interculturele werkbeurzen. In vergelijking met onze buurlanden komt de allochtone auteur hier minder aan bod. We willen onderzoeken welke drempels dat beletten en nagaan hoe zij hun eigen plaats kunnen verwerven en hun eigen stem kunnen laten horen in het letterenbeleid. Daarnaast willen we ook werkbeurzen ter beschikking stellen voor schrijvers van biografieën van cultureel belangrijke figuren. Tot nu toe concentreerden we ons uitsluitend op literaire figuren. In Vlaanderen worden te weinig biografieën gepubliceerd. Dat ligt voor een stuk aan het arbeidsintensieve karakter daarvan.

We zullen meer aandacht besteden aan beleidsvoorbereidend en beleidsevaluerend onderzoek naar de sociaal-economische positie van auteurs en vertalers. Wij hebben die opdracht gekregen. We zullen ook het effect van onze subsidies nagaan. Bereiken wij onze doelstellingen? Welke aanvullingen of bijsturingen zijn nodig? Een nieuw thema dat we zullen aanpakken is Nieuwe media en literatuur. Hoe kunnen we dat stimuleren?

We willen de samenwerking met het Vlaams Theaterinstituut op het vlak van theaterteksten intenser maken. Met het AMVC-Letterhuis zullen we nauwer samenwerken op het vlak van het literaire erfgoed. Voor strips en nieuwe media zoeken we naar partners.

Deze ambities vereisen extra middelen. In 2002 en 2003 was er nogal wat discussie over de overgedragen saldi, wat ons 1 miljoen euro gekost heeft. We hadden die saldi, evenwel nodig voor onze werking. We hebben ontwikkelings- en investeringsbudgetten vrijgemaakt om de ontwikkeling te kunnen voortzetten. De bedragen die we als dotatie ontvingen zijn sedert 2002 – het jaar waarin we op kruissnelheid kwamen – gedaald.

De eerste twee jaren werkte het Vlaams Fonds voor de Letteren met vier mensen. We zijn van nul begonnen. Gezien de brede opdracht, hebben we die stuk per stuk uitgevoerd. Sedert we op volle kracht werken, hebben we per opdracht een vast aanspreekpunt.

Voor zover we daar nu al zicht op hebben, zouden we volgend jaar beschikken over een budget van 3.727.000 euro. Het budget voor litteraire lezingen, dat we overgedragen hebben aan de stichting "Lezen" is daarvan afgegaan. Blijkbaar dienen we net zoals alle andere voi's 5000 euro in te leveren. Een lineaire besparing. We nemen dat voor waarheid aan, maar betreuren het tegelijkertijd. Dat alles op voorwaarde dat de begroting wordt goedgekeurd. Wat ons betreft, mag de dotatie uiteraard nog verhoogd worden.

Wij zouden graag nu al weten hoe groot ons budget de komende vijf jaren zal zijn. Het is ontzettend moeilijk werken, omdat we pas in december vernemen hoeveel we zullen ontvangen. Dan pas

kunnen we ideeën beginnen te ontwikkelen. Dan pas kunnen we beslissen welke ideeën we uitvoeren en welke niet.

Als we de komende vijf jaren het gerealiseerde willen actualiseren en consolideren, dan hebben we 180.000 euro extra nodig voor de werkdomeinen 'Strips en Buitenland'. Voor deze werkdomeinen ontvangen we op dit ogenblik onvoldoende middelen. Om de overige regelingen te kunnen verfijnen, hebben we 400.000 euro extra nodig. De werkingskosten moeten met 60.000 euro stijgen. De nieuwe ambities vergen ongeveer 1.035.000 euro extra. Gespreid over vijf jaar willen we in 2009 op een beschikbaar budget van 5.402.000 euro uitkomen. Van zodra de overheid aangeeft hoe ze de aangroei van de middelen zal spreiden, kunnen wij verduidelijken hoe we de actieplannen zullen spreiden.

De beheersovereenkomst is aan vernieuwing toe. Een kritisch punt in de huidige overeenkomst is de bepaling dat maar 12 procent van de dotatie gebruikt mag worden voor werkings- en personeelskosten. Om 100 euro extra werkingsmiddelen te krijgen, moet de dotatie met 833 euro stijgen. We zijn realistisch genoeg om te beseffen dat de huidige begrotingstoestand dat niet toestaat. Deze regel is evenwel niet werkbaar.

Als we onze situatie vergelijken met de Nederlandse, merken we dat de werkings- en personeelskosten van het Nederlands Fonds voor de Letteren 15,1 procent van het totale budget bedragen. Bij het Nederlandse Productie- en Vertalingenfonds is dat 34,6 procent. De oorzaak van dat verschil ligt in de opdracht. Het Productie- en Vertalingenfonds richt zich op het buitenland en dat vergt een grote inzet van menselijke middelen.

Het Nederlands Fonds voor de Letteren is bezig met werkbeurzen. Dat vergt minder mankracht en bovendien gaat het grootste gedeelte van dat budget naar werkbeurzen. Ondanks de minimale opdracht, heeft het Nederlands Fonds voor de Letteren 15,1 procent van zijn middelen nodig voor zijn werking.

In het Herzieningsdecreet is een aanpassing aangegeven. Er is gezegd dat werkings- en personeelskosten in redelijke verhouding moeten staan tot de dotatie. Voorts moet de norm bepaald worden in de beheersovereenkomst. De norm is afhankelijk van het takenpakket en het werkvolume. De uitdaging is deze norm in cijfers omzetten.

Er zijn twee alternatieven. We kunnen vertrekken vanuit meetbare doelstellingen. Het decreet bepaalt immers dat het fonds jaarlijks geëvalueerd moet worden. We moeten samen overeenkomen op welke punten we geëvalueerd zullen worden.

Op basis van de doelstellingen moet we nagaan hoeveel mensen en middelen we nodig hebben. De doelstellingen moeten de norm worden voor het budget. Als opdrachten worden vernieuwd, uitgebreid of verdwijnen, moeten we de werkingskosten eveneens herzien. We willen ons niet opnieuw op een bepaald percentage fixeren. Flexibiliteit afhankelijk van de jaarlijkse actieplannen.

Een ander alternatief hebben we al in 2001 voorgesteld. Een minimumbasisbudget bepalen op basis van een aantal principes. Zo zouden de werkingskosten 10 procent kunnen zijn, wanneer het fonds een receptieve opdracht vervult. Er wordt een geoormerkt werkingsbudget bepaald voor specifieke en tijdelijke opdrachten. Een beheerspercentage van 2 procent voor coördinatie, aansturing en evaluatie.

Wij zijn van oordeel dat kwaliteitsverbetering niet alleen een kwestie is van een groter budget om literaire kwaliteit te belonen, maar er moet ook een ondersteunend secretariaat zijn om dit proces mogelijk te maken. Als we de kwaliteit van het subsidiebeleid willen verbeteren, moeten we ook de kwaliteit van het ondersteunend apparaat verbeteren.

Wij hebben de beleidsnota Cultuur 2004-2009 doorgenomen, met bijzondere aandacht voor de hoofdstukken over het letteren- en publicatiebeleid. We willen enkele zaken suggereren, maar hebben ook enkele bedenkingen en vragen om toelichting. We willen een en ander bijsturen omdat de beleidsnota op een aantal punten al achterhaald is door de realiteit. Wij zijn de uitvoerders van het letterenbeleid. Wij operationaliseren met andere woorden de algemene principes uit de beleidsnota.

Wij vragen uiteraard ook naar overleg met de administratie Cultuur. We proberen dat, maar het is moeilijk vanwege een gebrek aan tijd. Over een aantal heel concrete thema's moet de volgende jaren overlegd worden. Een van die thema's is de afstemming van de culturele akkoorden omdat die akkoorden ook bepalingen over de letteren bevatten.

Het aantal residenties is vorig jaar uitgebreid. Naast het vertalershuis in Leuven, beschikt de Vlaamse Gemeenschap nu ook over een residentie in Vollezele, en het pas geopende Passaporta in Brussel dat ook een auteursverblijf mogelijk maakt. Deze residenties dienen een complementaire rol te spelen met het fonds, maar daarover moeten we overleg plegen. Hetzelfde geldt voor de internationale projecten. Omdat de administratie eigen budgetten beheert, is afstemming nodig.

In dat kerntakendebat zullen we het ook moeten hebben over onze subsidies voor literaire manifestaties, bibliotheken, culturele centra en organisaties. Moeten die zaken tweemaal gesubsidieerd worden of moet elk cultureel centrum ook aandacht besteden aan letteren in zijn beleidsplan?

Het fonds en de administratie moeten werk maken van gelijkvormige regelingen voor tijdschriften, productiesubsidies en nieuwe media.

In het stripbeleid wil het Vlaams Fonds voor de Letteren, aanvullend op de nota van de minister, die aangeeft dat dit belangrijk is, het accent leggen op de scenaristen, op de startbeurzen, op de buitenlandpromotie en op de afstemming met beeldende kunsten, dat laatste bijvoorbeeld op het vlak van tentoonstellingen.

Voor het onderdeel "debutanten" vraag ik mij af of de door de minister in de beleidsnota aangegeven marktcorrectie, reëel is. Gesprekken met uitgevers leren mij dat die correctie niet echt meer nodig is. Wat er aan kwaliteit binnen de markt is, wordt er, ten minste voor wat fictie betreft, door de uitgevers uitgefilterd. Er is derhalve geen marktcorrigerend beleid door het fonds nodig. Maar wij willen daarover graag in discussie treden met uitgevers en literaire tijdschriften. Zaterdag kregen wij alvast heel wat input toen wij een zeventigtal debutanten bij elkaar brachten om met hen te praten over hun drempels en problemen bij het debuteren. Op dit vlak kan ook een belangrijke afstemming met de Stichting "Creatief Schrijven" gebeuren. Daar bestaat al overleg mee, maar er moet ook duidelijk aan de markt, dus de debutanten zelf, meegedeeld worden wat de opdracht van ieder op zich is. De stichting is nadrukkelijk bezig met de vrijetijdsschrijvers, terwijl onze hoofdoptie de professionele auteur op zich is.

Wat uitgevers en boekhandels betreft, is het prioritair om een aantal structurele maatregelen te nemen. Op die fundamenten kan het fonds dan bijkomend bouwen. Ik mis die maatregelen inzake opleiding, bedrijfsadvies en sectoronderzoek in de nota. Die voorwaarden moeten nochtans eerst vervuld worden. Wij worden soms mooi vergeleken met de bewakers van het verkeersreglement, maar dan rijst de vraag wie het reglement schreef, wie bestraft als het reglement overtreden wordt, kortom wie wat mogelijk maakt. Op dat vlak hebben we toch wel behoefte aan toelichting. Er moet voorts een synergie ontwikkeld worden tussen werk- en productiebeurzen, presentatie in de boekhandel en aanwezigheid in de bibliotheken. Op dit ogenblik werkt dat niet en daarom willen we dat hele traject samen met de sector gaan bekijken. Nu staat alles los van elkaar.

Voor de samenwerking met de Nederlandse fondsen is het belangrijk de positie van de Nederlandse Taalunie te specificeren. De beleidsnota gebruikt het woord integratie maar hoe ver reikt dat? Gaat het over afstemming of maximale samenwerking? Moet men er geen rekening mee houden dat er verschillende snelheden zijn in beide landen en moet men die ook niet gaan verwerken? Zo zijn er nogal wat verschillen tussen Nederland en Vlaanderen op het vlak van budget. De Nederlandse fondsen hebben grote budgetten, hebben meer mankracht en andere advies-, bestuurs- en beslissingsstructuren.

In de hele cultuursector geldt in Nederland afstandelijk bestuur breeduit. Dat is bij ons niet zo. Zij zijn gestabiliseerd in de literaire sector terwijl wij nog volop onze positie aan het ontwikkelen zijn. Die elementen moeten mee in overweging worden genomen bij de samenwerking met Nederland. De hoofdvraag is wat centraal staat in het beleid: wil men naar cultuurpolitieke doelstellingen? Gaat het om de promotie van de Nederlandstalige literatuur? Of is er een belangrijk accent op letterenexport, dus de vertaaldoelstellingen, die zich dan eerder toespitsen op ondersteuning van de Vlaamse literatuur op zich?

Het is nuttig voor de positiebepaling van het fonds om die discussie ten gronde te voeren. Wat de subsidie-instrumenten betreft, staan wij in de praktijk al verder dan wat in de beleidsnota wordt aangegeven. Zij zijn maximaal op elkaar afgestemd, de criteria zijn dat ook. In de meeste regelingen gaat het fonds tot en met co-financiering. Presentaties in het buitenland vinden wij ok, als er extra middelen voor uitgetrokken worden. Binnen het huidige

budget is het niet mogelijk om grote activiteiten in het buitenland op te zetten.

Wat de steun aan de auteurs betreft, is de publicatiepremie, die nog steeds genoemd wordt in de nota, drie jaar geleden opgeheven. Omdat Nederland dit instrument had afgeschaft, dreigde een groot deel van de Nederlandse auteurs naar Vlaanderen te komen en dan zou het instrument niet meer werken. Men moet in dat geval immers gaan veronderstellen dat men meer dan 300 aanvragen krijgt te verwerken. Met de beperkte middelen blijft dan niets over. De tweede reden om de publicatiepremie op te heffen was dat we van het watervaleffect afwilden. De premie leek een soort tweederangs toekenning van een werkbeurs. Die positionering vonden we absoluut niet goed. Het fonds wil voorts meer dan de beleidsnota de nadruk leggen op de ondersteuning van vertalers, samen met het Steunpunt 'Literair Vertalen' in het kader van de Taalunie. Wij willen ook meer aan trajectbegeleiding doen met onder meer gefaseerde werkbeurzen voor auteurs. Een debutant vraagt een andere vorm van begeleiding en ondersteuning dan wie al tien jaar actief is. Wij willen ook blijvend economische ruimte bieden aan auteurs om aan hun projecten te werken.

Voor wat de niet-literaire publicaties betreft, die tot het werkgebied van de administratie behoren, willen wij de informatie-, presentatie- en promotiekanalen die voor fictie werden uitgebouwd, ook inzetten voor non-fictie. Hoewel zij in principe behoren tot het werkterrein van de administratie, lijkt het mij een verkeerde investering te zijn om de netwerken die wij hebben uitgebouwd, nog een tweede keer te ontwikkelen voor non-fictie. Wij pleiten ervoor om die mee tot de opdracht van het fonds te laten behoren. Wij zijn aanwezig op de belangrijke vakbeurzen in het buitenland. Het is geen probleem om daar non-fictieproducten mee te presenteren. Ook hier zijn combinaties te leggen met de kwalitatief zeer sterke grafische industrie in Vlaanderen. Het moet mogelijk zijn om beide nadrukkelijk samen te promoten op de buitenlandse vakbeurzen. Wij willen trouwens in het algemeen meer non-fictie meepakken in onze werkgebieden en opdrachten voor wat het buitenland betreft.

2. Vragen en opmerkingen door de commissieleden en antwoord door de heer Carlo Van Baelen

De heer Stefaan De Clerck: Ik verneem met veel genoegen wat de werking is van het Vlaams Fonds voor de Letteren. Maar de federale bevoegdheid blijft toch heel belangrijk in deze en het is jammer dat dit altijd maar blijft aanslepen. Ik had daarom verwacht dat u ook iets over het leenrecht zou zeggen. Op een aantal punten die te maken hebben met cultuur blijven de federale en de Vlaamse bevoegdheid naast elkaar lopen. Ik noem als voorbeelden het hele auteursrecht, het sociaal statuut en de fiscaliteit. Moet het Vlaams Parlement niet op een bepaald ogenblik een initiatief nemen met betrekking tot een aantal cultuurpolitieke knelpunten – wat hier wordt aangebracht is natuurlijk breder dan alleen letterenbeleid.

De heer Dany Vandenbossche, voorzitter: Deze ochtend heeft minister Bourgeois een initiatief aangekondigd over het auteursrecht en de billijke vergoeding. Het ging om de lokale radio's. Die discussie woedt hier al enkele jaren. Het was in de vorige zittingsperiode ook vaak frustrerend voor ons om vast te stellen dat het cultuurbeleid mee beïnvloed wordt door regelingen die aan dat beleid ontsnappen. Het gaat dan niet alleen om auteursrecht maar bijvoorbeeld ook over sociaal statuut en fiscaliteit. Hoe lang heeft men er niet over gezet om tot een fiscale regeling te komen voor het fonds voor de filmindustrie? Die zorg houdt ons dus al enkele jaren bezig. Wij moeten daarbij vaststellen dat de belangstelling van de Commissie Justitie voor deze problemen niet altijd erg groot was. Men was de voorbije jaren bezig met andere dingen.

De heer Stefaan De Clerck: Ikzelf heb de federale wetgeving over de auteursrechten intens meegemaakt. We mogen niet blijven wachten op ministeriële initiatieven. We moeten in debat kunnen treden met onze collega's van het federale parlement. Het auteursrecht, dat vroeger bij Justitie zat, is inmiddels geaccapareerd door Economie. Het zit nu waarschijnlijk in die Kamercommissie. Wij moeten de problemen op een rijtje zetten en die inventaris in een korte nota gieten en vervolgens daarover gaan samen zitten met het federale parlement. Spijtig genoeg gebeurt dat thans alleen nu en dan voor Europese aangelegenheden. Maar het zou nuttig zijn mochten de commissies ook ontmoetingen organiseren over een aantal andere raakpunten en werkafspraken maken over wat op de verschillende agenda's staat. Voor wat het sociaal statuut betreft was er tijdens de vorige beleidsperiode een doorbraak na een jarenlange impasse. Voor een aantal punten van auteursrechtelijke aard zou dit zeker ook de moeite zijn. Ik noem het leenrecht als voorbeeld.

Bij het aanhoren van wat er allemaal al gedaan is en voorts gepland is voor 2004-2009, stel ik vast dat de aanpak heel breed is. Dat is ook steeds meer zo. Gaat het op een bepaald moment niet te breed? De middelen zijn natuurlijk toegenomen en u hebt ook de ambitie om er meer te krijgen. Maar ik vrees dat men op den duur de middelen te zeer verspreid over te veel dingen, waardoor men kernopdrachten niet meer realiseert. Ik zeg niet dat dit thans het geval is, maar het is wel een reëel risico. Wat is uw appreciatie daarvan? Is het beter om veel middelen te spenderen aan een aantal specifieke acties of verdeelt men beter die middelen over vele acties?

Het is een strategische keuze: geef je middelen aan de kunst of aan de bemiddelaar en de organisator? Hier wordt duidelijk voor de twee gekozen: heel wat initiatieven zijn gericht op de creatieve daad en op de persoon (auteur, vertaler, enzovoort) maar heel wat andere zijn gefocust op al wie stimulerend werkt (organisatoren van stages en dergelijke). Ik stel deze vraag, omdat ik wil weten wat finaal de verhouding van de middelen is. Persoonlijk ben ik van oordeel dat het altijd nuttiger is zoveel als mogelijk naar de kunstenaar toe te gaan.

In welke mate, en daarmee zit ik misschien een beetje op federaal terrein, kan creatief omgegaan worden met fiscaliteit om op die manier de kunstenaars te steunen?

Het Fonds der Letteren heeft heel veel ambitie en neemt zeer veel initiatief. Bij het overlopen van de beleidsnota is het ook zeer kritisch. Ik heb tussen de regels door aangevoeld dat de communicatie met de administratie niet van een leien dakje loopt en dat er ook op andere vlakken wat strubbelingen zijn. Waarom is de Stichting 'Creatief Schrijven' niet in het Fonds der Letteren opgenomen? Is dat louter omdat de een professionele en de ander amateurschrijvers verenigt? Waar ligt trouwens de grens tussen de enen en de anderen? Het Fonds der Letteren heeft een duidelijk beleidsplan voor de periode 2005-2009, dat nogal afwijkt van de beleidsnota. Het is duidelijk dat er veel spanningen zijn. Was er dan geen structureel onderling overleg bij de totstandkoming van de nota? Hoe moeten wij met die twee verschillende visies omgaan en hoe kunnen wij het fonds helpen om, in samenspraak met de minister, een en ander bij te sturen?

De heer Bart Caron: Ook ik ben een nieuwkomer, hoewel ik door mijn voorgeschiedenis natuurlijk wel vertrouwd ben met de sector. Ik heb grote waardering voor het geleverde werk en de presentatie. Het Fonds der Letteren heeft een volwassen niveau bereikt. Dat blijkt ook uit de evolutie van de cijfers.

Het is heel duidelijk, hoewel het niet met zoveel woorden gezegd werd, dat de afstemming met de administratie niet evident is. Vindt het fonds dat alles wat met letteren te maken heeft, (residenties, het internationale letterenbeleid, enzovoort) beter op één plek samengebracht wordt, of net niet? Nu in het beleid een uitdrukkelijke keuze gemaakt werd om de fondsen een plaats te geven is dit misschien het geschikte moment om alles binnen het Fonds der Letteren te centraliseren. Of wordt bijvoorbeeld het internationale letterenbeleid beter bij de administratie ondergebracht? Ik stel me dezelfde vraag voor de focuspunten en de verhouding met de kunsten en het Kunstendecreet. Zou 'Behoud de Begeerte' beter solliciteren in het kader van het Kunstendecreet, of onder de vleugels van het Fonds der Letteren blijven?

Ik pleit voor homogeniteit in het beleid, en zeker niet voor concurrentie tussen de administratie en een soort voi. Wat vorige maand in Canada gebeurde is een mooie case om dit te illustreren.

Ik zou graag wat meer uitleg krijgen over de Stichting Creatief schrijven, die uit de amateurkunsten gegroeid is. Hoe ziet het fonds de evolutie van deze stichting? Zijn we geen twee parallelle werelden aan het creëren? Wat is de verhouding tussen beide? Ik ben in ieder geval geen voorstander van een tweesporenbeleid.

De relatie met de administratie is duidelijk niet goed. Was er een systematisch en gestructureerd overleg ronde de opmaak van de begroting en de beleidsnota?

Hoe is de visie van het fonds ten aanzien van de maatregelen voor uitgevers en boekhandels? Wat denkt het over de opleiding van boekhandelaren, een vaste boekenprijs, kwaliteitslabeling en de positie van Vlaamse uitgevers ten opzichte van de dominantie van de Nederlandse uitgevers? Moet het fonds daar al dan niet een rol in spelen?

Hoe ziet het fonds zijn rol inzake teksteditie en bronnenstudie? Er is natuurlijk het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (CTB) binnen de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. Er zijn universiteiten die initiatieven hebben genomen. Het AMVC doet een aantal zaken. Wat zouden de beste actoren kunnen zijn? Hoe kunnen de werking en het publicatiebeleid van de diverse actoren op elkaar afgestemd worden?

Kan u iets meer inhoudelijke prioriteiten leggen bij het financiële plaatje tot 2009? Waar zitten de grootste noden?

De heer Steven Vanackere: Ook ik ben een nieuw lid. Uw uiteenzetting heeft me een goed inzicht gegeven.

Ik vind het heel interessant dat u over een beheerscontract spreekt. Een van de basisvereisten van een goed beheerscontract met autonome instellingen is dat die instellingen langetermijnzekerheid hebben over de manier waarop ze gesubsidieerd worden. Dat staat niet gelijk met een blanco cheque. In dat verband vind ik uw suggesties voor alternatieven verstandig. Men moet bepalen wat er nodig is om minimaal de bezetting in stand te houden en dat dan combineren met wat u geoormerkte budgetten voor specifieke opdrachten noemt. Het gevaar van de eerste piste is immers dat ministers al te vaak onderweg nog op een paar ideeën komen en binnen het bestaande takenpakket een paar extra opdrachten bedenken, zonder daarvoor extra budgetten uit te trekken.

Ik hoop dat men beschrijft wat het mission statement van het fonds moet zijn en daaraan een correcte dotatie koppelt, die men vervolgen moet indexeren met een zo mathematisch mogelijke formule en dat men daarnaast ook zegt dat het mogelijk is dat men u bepaalde taken gaat bijvragen. Als dat gebeurt, moeten daar wel budgetten tegenover staan. Als die extra budgetten niet meer voorhanden zijn, moet er omgekeerd kunnen worden nagedacht over welke taken u kan afstoten.

De heer De Clerck heeft terecht gewezen op de noodzaak u te concentreren op een aantal basisopdrachten en te vermijden dat de middelen verspreid worden. Volgens mij ontbrak echter de wisselwerking tussen uw taken en dat wat in het onderwijsveld gebeurt. Er bestaan ongetwijfeld tal van initiatieven die daarmee te maken hebben en daarvoor ook een missie hebben gekregen. Maar vertalen is en blijft bijvoorbeeld een van uw aandachtspunten. Is het onderwijsveld daar ergens bij betrokken, door een aanwezigheid in uw organen of doelstellingen? Ik stel de vraag niet revendicatief maar uit bezorgdheid dat u een dimensie zou missen.

De heer Jos Stassen: De verhouding tussen het fonds en de minister was in het verleden niet perfect. Wat is nu de verhouding met de bevoegde minister en zijn kabinet?

Hebt u nog gepeild naar de gebruikerstevredenheid?

Waar kiest u voor: voor een zo sterk mogelijke verbetering van uw werking binnen uw huidige opdracht en doelstellingen, of voor een verbreding van uw opdracht?

U hebt een vrij duidelijk plaatje gegeven van de extra middelen die u nodig hebt als u extra taken wil opnemen: het zou gaan om een stijging van 1,5 miljoen euro op vier jaar tijd. Ik twijfel er aan of dat in de huidige beleidsperiode realistisch is. Stel dat dit niet kan, waarop zou u het accent dan wel leggen, waarvoor wil u sowieso meer middelen?

De heer Carlo Van Baelen: Het zou ons zeer veel genoegen doen dat er in een aantal federale dossiers opnieuw beweging komt. Ik wil echter geen suggesties doen over de manier waarop het Vlaams Parlement druk kan uitoefenen op de federale overheid.

Pas sinds twee weken is er een specifieke kabinetsmedewerker voor letteren benoemd. Tot dan toe was het voor ons moeilijk om op het kabinet een aanspreekpunt te vinden. We hebben onze brochure “Aanzetten tot meerjarenplanning 2005-2009” genoemd. In de wetenschap dat we daarover afspraken met de minister moeten maken, vonden we toch dat we vanuit onze expertise met vier en een half jaar Vlaams Fonds voor de Letteren, een signaal moesten geven over wat volgens ons in de komende vijf jaar moet gebeuren. Daar zaten ook kritische bedenkingen tussen. Ik hoop dat we daarover met de minister kunnen praten. Hij heeft niet met ons overlegd bij de opmaak van de beleidsnota, hoewel we onze brochure naar het kabinet

hadden gestuurd. Ik betreur dat enigszins, maar ik ben vooral hoopvol omdat we nog 4,5 jaar de tijd hebben om dit goed te maken.

Intussen heb ik uitgebreid met de minister gesproken bij de opening van de boekenbeurs. De minister woont op 2 februari ook onze tweejaarlijkse ontmoeting met de letterensector bij. Hij wil een grondig contact hebben met die sector.

Dan was er de vraag over de relatie met de Stichting Creatief Schrijven. In Nederland is er een onderzoek gebeurd naar hoeveel mensen er schrijven. Als ik die cijfers extrapoleer naar Vlaanderen, zijn er op dit ogenblik 400.000 Vlamingen die in hun vrije tijd schrijven. Een derde daarvan wil zijn schrijfsels ook in boekvorm publiceren. De jaarlijkse productie in het Nederlandstalige taalgebied omvat duizend titels. Dat betekent dat er in theorie 133 jaar niets anders mag verschijnen dan wat mensen nu aan het schrijven zijn.

De afbakening, bepaald in overleg met de Stichting Creatief Schrijven, is tussen hobbyschrijvers en schrijvers, zoekend naar professionaliteit. Met de tweede groep houdt het fonds zich bezig. Ik denk dat het zich langzaamaan zal kristalliseren. Er moet overleg zijn over informatie en instrumenten, maar er is goede hoop. Er is al uitgebreid overlegd over het nieuw meerjarenplan van de Stichting Creatief Schrijven. De voorzitter van de stichting is trouwens lid van onze commissie. De informatieuitwisseling is dus optimaal.

3. Toelichting door de heer Joris Gerits, voorzitter van de raad van bestuur

De heer Joris Gerits: Veel antwoorden zijn terug te vinden in het jaarverslag 2003. Op pagina 41 en 42 wordt de samenwerking en de relatie met de Vlaamse overheid beschreven. Daar staat hoe de contacten met de administratie Cultuur verlopen. In het jaarverslag staan geen eisen sine qua non. Het is wel de bedoeling om vanuit de ervaring vooruit te blikken. De minister en het parlement kunnen daarmee rekening houden bij het opstellen van de beheersovereenkomst. Daarin bepalen we samen het letterenbeleid.

In een brochure is het niet mogelijk om alle accenten gedetailleerd uit te werken. Daarom werken we met kernwoorden: kwaliteit, professionalisering en diversiteit. De mate waarin die doelstellingen gerealiseerd worden hangt samen met de omvang van de middelen. Pas als de commissies met grote zekerheid kunnen bepalen dat de kwaliteit van bepaalde auteurs, vertalingen, manifestaties of producties bewezen is, worden die gesubsidieerd. Natuurlijk is dat altijd een teer punt.

Het bestuur houdt zich niet bezig met advisering, daarvoor zijn de adviescommissies bevoegd. De raad van bestuur zorgt alleen maar voor geld. Van de auteurs die een werkbeurs gekregen hebben, verneemt het fonds rechtstreeks niets of bijna niets meer. Ik heb echter toevallig een aantal dergelijke auteurs tegengekomen. Ze waren blij met de mogelijkheden die het fonds hen geboden had. Gebruikers uit de verschillende doelgroepen zijn tevreden. Er waren in de voorbije jaren wel spanningen over de gelden en de werkwijze, ook met de focuspunten, zijnde Behoud de Begeerte, het Nationale Centrum Jeugdliteratuur, het Beschrijf en het Poëziecentrum Gent. Die spanningen zijn gaandeweg opgelost. Er is een vertrouwensrelatie gegroeid tussen het fonds en de organisaties. Dat neemt niet weg dat er voortdurend spanningen zullen blijven bestaan. De organisaties hebben immers een eigen dynamiek en wensen een meerjarenbeleid en niet elk jaar afwachten wat de mogelijkheden zijn. Het fonds kent echter ook de middelen niet, we moeten binnen de krijtlijnen blijven.

Ook bij de auteurs is er goodwill. Professionalisering is een probleem. Er is een soort hiërarchie tussen de auteurs. Sommigen zullen nooit beroep doen op het fonds, zij hebben het fonds niet nodig. Anderen doen er wel beroep op en varen daar wel bij, onder meer omdat ze gunstige adviezen krijgen van de commissies. Dat blijkt ook uit hun werk. Er is echter ook een grijze zone van auteurs die op de wip zitten tussen doorbreken en niet-doorbreken. Daarmee kunnen spanningen ontstaan. We hebben die proberen op te lossen door ze in de bestaande koepel van Vlaamse auteurs ook een secretariaat te geven en zo de mogelijkheid te bieden om zich te verenigen en middelen in de wacht te slepen. We weten niet of dat zal lukken, we kunnen ook niet in hun plaats treden.

We willen ze echter de middelen geven om te professionaliseren. Een aantal auteurs zijn daar tevreden mee, anderen vinden dat het niet ver genoeg gaat. Auteurs zijn zeer individueel gerichte persoonlijkheden. Als ze collectief aangesproken worden, is het vaak ieder voor zich. Daar moeten

we aandacht voor hebben, we moeten de eigenheid van de creatieve persoonlijkheid respecteren. Onaangename neveneffecten moeten we erbij nemen.

In de commissies hebben nogal wat mensen uit het onderwijs, hoger onderwijs en universiteiten zitting. Er is daardoor een rechtstreekse band met het onderwijs. Ook bij de nu naar de Stichting Lezen overgehevelde dotatie voor de auteurslezingen is er een duidelijk verband met het onderwijs: het grootste deel van de lezingen vindt plaats in bibliotheken en onderwijs. Vaak zijn het jeugdauteurs.

Het Vlaams Fonds voor de Letteren kan ook op het vlak van uitgaven niet alles doen. De publieke opinie denkt soms dat een fonds, met als doelstelling de Nederlandstalige letteren en de vertaling in en uit het Nederlands van literair werk in de brede zin van het woord, ter ondersteuning voor alle mogelijke doeleinden kan aangewend worden. Sommige universiteiten doen op ons beroep als hun potjes voor bijvoorbeeld buitenlandse gastcolleges op zijn. Dergelijke initiatieven steunen we niet.

Hetzelfde geldt voor de teksten. In het voorwoord van "Omzien en Vooruitblikken" staat duidelijk dat er ook voor het klassieke erfgoed aandacht moet zijn. Dat is een segment van de cultuur waar het Vlaams Fonds voor de Letteren aandacht moet voor hebben. Eén van de gemeenschappelijke regelingen met Nederland gaat daar precies over. Morgen wordt bijvoorbeeld het Antwerpse Liedboek in de Deltareeks voorgesteld. Doel van die reeks is het ter beschikking houden van oudere klassieke Nederlandstalige teksten. Het kan gaan over Hooft, Bredero, Vondel, de geuzenliederen, Karel Van de Woestijne, maar ook over Guido Gezelle.

Het is trouwens de bedoeling om op lange termijn te komen tot een groot fonds voor de hele Nederlandse cultuur in Vlaanderen en in Nederland. Dat is voorlopig en misschien wel blijvend een utopie. Dat laat niet weg dat er nu samengewerkt wordt. Als een Vlaamse klassieker door een Nederlandse uitgever in het kader van een reeks uitgegeven wordt, dan zal het Vlaams fonds dat subsidiëren. Het zijn verliessubsidies, die de verliezen van dergelijke uitgaven dekken. In een beperkt taalgebied kan men geen klassieke auteurs met een beperkte oplage blijven ter beschikking stellen tenzij dat gesubsidieerd wordt.

Het gaat over bedragen tot 25.000 euro voor een klassiek werk, bestaande uit twee delen. Dat betekent dan ook dat dergelijke oplagen niet binnen de drie maanden uit de winkels verdwijnen. Klassieke werken blijven beschikbaar voor de consument. Ik beschouw het als een prioriteit en vraag de steun van de parlementsleden ervoor: niet alleen mainstream en hypes of ophefmakende werken moeten beschikbaar zijn, maar de humus van onze cultuur moet ter beschikking staan van het brede publiek en niet voorbehouden blijven voor specialisten in vakbibliotheken.

Het fonds wil er samen met Nederland, voor zorgen dat er voldoende publiciteit gemaakt wordt en dat de teksten via het onderwijs levend blijven en dus in de eindtermen behouden blijven. Het is niet de prioriteit van het fonds om ook te editeren en in de plaats te treden van universitaire of academische projecten.

Met de uitgave van de Vlaamse klassiekers bij uitgeverij Houtekiet zijn er op een bepaald ogenblik moeilijkheden geweest. Dit project werd opgestart bij de administratie voor Cultuur, nog vóór het Vlaams Fonds voor de Letteren werd opgericht en het Vlaams Fonds heeft die – weliswaar aangename – verplichting overgenomen. De uitgever wou afhaken maar het Vlaams Fonds voor de Letteren heeft daarover onderhandeld. Het heeft wat promotie gevoerd en het programma werd afgewerkt.

Voor de modernistische periode, de literatuur van de voorbije 75 jaar, werden 35 auteurs met minstens één klassiek werk ter beschikking gesteld, en dit voor een aantal jaar. Deze doelstelling wil het Vlaams Fonds voor de Letteren altijd blijven behartigen, maar niet het eigenlijke editiewerk. Een onderzoeker die een interessant werk terugvindt, kan niet zomaar rekenen op de financiële steun van het Vlaams Fonds voor de Letteren voor de uitgave ervan.

De heer Carlo Van Baelen: Het Vlaams Fonds voor de Letteren moet zich vooral bezighouden met de aanbodkant. De openbare bibliotheken en de Stichting Lezen staan aan de vraagkant.

Kiest het Vlaams Fonds voor de Letteren voor een verdieping of voor een verbreding? Eigenlijk wordt er voor beide gekozen, al is dat misschien een ge-

makkelijk antwoord. Het fonds heeft een bepaald ontwikkelingstraject meegemaakt. Het is jaar na jaar blijven leren. Een belangrijk onderdeel van het meerjarenplan is gewijd aan de vraag hoe datgene wat het fonds nu al doet, verder kan verfijnd worden. Dat vergt minder energie dan het ontginnen van nieuwe werkterreinen. Zo komt er ruimte vrij om te verbreden. Dat heeft niet te maken met een verlangen om meer greep te krijgen op de sector. Doorheen de intensieve contacten worden we voortdurend met nieuwe behoeften geconfronteerd die we ook willen onderschrijven. De verdieping vloeit voort uit de actualisering, de verbreding uit de nieuwe behoeften.

Als de middelen worden uitgebreid, ligt de prioriteit bij strips en buitenlandbeleid, inclusief de nodige personele ondersteuning. Het buitenlandbeleid is niet in eerste instantie een subsidiebeleid. Het is vooral een kwestie van netwerking, contacten, informatie en documentatie. Als er daarbovenop nog nieuwe middelen zouden zijn, moet er binnen het bestuur van het Vlaams Fonds voor de Letteren worden nagegaan hoe men dat op een gefaseerde manier kan aanpakken. Het zou geen goede zaak zijn alles tegelijkertijd aan te pakken. Elk nieuw werkdomein vraagt een ontwikkelingstijd. Ik wil liever gespreid over een periode van vier jaar elk jaar een nieuw werkterrein toevoegen.

Ik onderschrijf nadrukkelijk de oproep van de heer Caron om het eens het hebben over de homogeniteit. Misschien kan het een opdracht zijn voor deze commissie om een aantal werkdomeinen te bepalen, drie of maximaal vier, waarop er tegen september een gemeenschappelijke nota zou moeten gerealiseerd waarin het kabinet, de administratie en het Vlaams Fonds voor de Letteren een aantal knopen doorhakken. Dit moet wel beperkt zijn. Men moet niet in een keer alle problemen willen oplossen. Mogelijke domeinen zijn buitenland en non-fictie. Een bijkomende vraag is dan ook om dit in middelen te vertalen.

Voor het luik "boekhandel" geef ik het woord aan de heer Polis die het Vlaams Fonds mee volgt vanuit de uitgeverijen. Hij kan vertellen in welke mate we sommige dingen anders kunnen aanpakken dan nu. Hij kan het meer in het bijzonder hebben over de ondersteuning van boekhandels en uitgeverijen.

4. Toelichting door de heer Harold Polis, bestuurder

De heer Harold Polis: Er is al enkele keren gesproken over de versplintering die zou te merken zijn in de presentatie en in het jaarverslag. Ik ben het daarmee niet eens. De voorzitter heeft daarnet ook al gezegd dat wie iets wil doen voor de hedendaagse letteren, voor de levende Vlaamse schrijvers, niet om het verleden heen kan.

De externe werking van het fonds maakt het mogelijk dat de Vlaamse auteur die kwaliteit brengt, dat ook kan doen, of hij nu werkt voor een breed publiek of daarentegen heel hermetisch schrijft. Bij de evaluatie van een aanvraag wordt wel rekening gehouden met de vraag of er ook een publiek wordt bereikt. Vanaf de jaren negentig is de publieksgerichtheid veel belangrijker geworden. Voor een dichtbundel worden echter heel andere eisen gesteld dan voor populaire jeugdliteratuur. Men moet dus rekening houden met de verschillende genres en met de eigenheid van elke auteur.

Het luik "boekhandel" hoort daar ook bij. Het Vlaams Fonds voor de Letteren kan ondersteuning bieden, maar als het publiek niet wordt bereikt, is men niet goed bezig. Inzake de boekhandels leven we in Vlaanderen in een zeer liberaal landschap. Zeker in vergelijking met Nederland zijn er weinig boekhandels. Het is niet de taak van het Vlaams Fonds voor de Letteren of van de politiek om boekhandels uit te bouwen. Men kan er alleen voor zorgen dat alle schakels van de keten zo goed mogelijk aansluiten. Als het Vlaams Fonds voor de Letteren tot het besluit komt steun te verlenen, zou de betrokken auteur of het betrokken boek ook in voldoende mate tot bij het mogelijke publiek moeten raken. De boekhandel is hierin een essentiële actor.

Indien men bijvoorbeeld productsubsidies geeft aan het Antwerpse liedboek, één van de monumenten van onze cultuur, dat zeker in bibliotheken aanwezig moet blijven, moet men er eigenlijk ook voor zorgen dat dit tot bij het zeer kleine, maar duidelijk omschreven publiek raakt dat hiervoor belangstelling kan hebben. Daarom moeten er voldoende boekhandels zijn die dat aan de gemiddelde Vlaming kunnen aanbieden. De concurrentie is echter groot en eigenlijk zijn er onvoldoende

verspreidingskanalen. Ik denk dat de politiek moet meedenken over instrumenten om de verspreiding te stimuleren.

Als een bepaald boek niet zou verschijnen, zou de gemiddelde geïnteresseerde Vlaming kunnen denken dat het niet meer bestaat. Het gaat niet alleen over nieuwe, maar ook over bestaande dingen. Er is een nieuwe vorm van samenwerking nodig tussen de overheid, het Vlaams Fonds voor de Letteren, de boekhandelaars en de bibliotheken. Als het aankoopbudget bijvoorbeeld onder druk komt te staan, zullen bepaalde boeken niet meer worden aangekocht. Vaak zijn dat kwalitatief hoogstaande boeken waar wij in naam van de overheid middelen hebben aan besteed.

De heer Carlo Van Baelen: Er zijn structurele ingrepen nodig. Ik geloof niet dat het probleem kan worden opgelost met subsidies aan boekhandels. Ik geloof dus niet in de oplossing van de Franstalige gemeenschap die de boekhandels een subsidie van 60 euro geeft als ze een meter Waalse auteurs in de etalage zetten. Het is eerder een kwestie van opleiding, bedrijfseconomische ondersteuning en onderzoek. Misschien ziet men dan de eerste twee jaar geen effecten. Toch is het belangrijk dat die investering nu gebeurt.

Ik onderschrijf het pleidooi voor zekerheid op lange termijn, zij het niet onbeperkt. Dit moet worden gekoppeld aan specifieke opdrachten. Wie op een verantwoorde manier wil groeien, moet een zeker perspectief hebben. Wie jaar na jaar in de onzekerheid leeft, kan niet gezond groeien. De gesprekken moeten meer dan in het verleden kunnen gaan over de inhoud en over de opties en minder over cijfers.

De cijfers hebben betrekking op het beleid en zijn er een afgeleide van. Jammer genoeg is dat totnogtoe de eerste fase van het beleid geweest. Ik vind dat niet juist. Ik had liever dieper willen ingaan op de inhoud.

5. Vragen van de commissieleden, en antwoord door de sprekers

De heer Stefaan De Clerck: Het Vlaams Fonds voor de Letteren is een fonds. Dat betekent dat er geld ter beschikking wordt gesteld van auteurs. Men gaat na wat kan aangeboden worden aan de literatuur, via de auteurs. Dat is terecht. Ik ben bang dat er wordt gedacht dat men de hele keten onder controle kan krijgen. Dat kan niet. Men moet voor zichzelf uitmaken dat men niet in die val trapt want anders is men verkeerd bezig en komt men nergens. Het is beter om heel sterk de aanbodzijde te begeleiden en middelen ter beschikking stellen om dat te stimuleren, dynamisch te maken en te hernemen en dergelijke. Op dat punt is de beperking terecht en die wordt beter onder controle gehouden. De tweede betekenis van een fonds is ook een pakket van titels, een verzameling van (standaard)werken. Dat komt neer op het bewaken van het fonds van de Vlaamse literatuur. Het is boeiend dat ik die dubbele betekenis ontdek. Met de middelen van het Vlaams Fonds voor de Letteren wordt de Vlaamse literatuur in stand gehouden en tegelijkertijd worden kunstenaars begeleid. Ik ben tevreden met de toelichting.

Het patrimonium van een auteur behoort tot een erfgoed en is een geheel van boeken, publicaties, originele handschriften, manuscripten, brieven en dergelijke. Het is belangrijk om ook dat bij te houden. Verder zijn residentie en het opvangen van auteurs tevens essentieel. Het is een hedendaagse manier om auteurs te stimuleren en moet een prioriteit zijn.

De heer Bart Caron: Het Vlaams Fonds voor de Letteren besteedt meer aandacht aan de creatie van theaterteksten. Hoe verhoudt dat zich tot het spelen van die teksten en datgene wat er gebeurt in het Podiumkunstendecreet?

De heer Johan Verstreken: In hoeverre worden theaterteksten door het Vlaams Fonds voor de Letteren ondersteund? Is er voor scenarioschrijvers ook ondersteuning voorzien? Gebeurt dat enkel door het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF)? Zijn er wisselwerkingen? Er worden ook scenario's vertaald. Kunnen de projecten die niet door het Vlaams Audiovisueel Fonds worden ondersteund, door het Vlaams Fonds voor de Letteren worden gesteund?

Verder is het belangrijk om Vlaamse auteurs en uitgevers in het buitenland te promoten. Worden die mensen gesubsidieerd om naar het buitenland te gaan? Gebeurt dat door het Vlaams Fonds voor de Letteren of door andere instanties zoals Export Vlaanderen? Zijn er overlappingen? Misschien kan men de Vlaamse minister van Buitenlandse Zaken daar in de toekomst bij betrekken? Ik denk dat hij voor die ondersteuning te vinden is.

Ten slotte wil ik het Vlaams Fonds voor de Letteren bedanken. Men is van nul moeten beginnen, maar dat kan ook een groot voordeel zijn. Wat er hier voorligt, is zeer verrijkend en hoopvol voor de toekomst.

De heer Steven Vanackere: Wat is de mening van het Vlaams Fonds voor de Letteren over het gratis ter beschikking stellen van boeken op grote schaal? Wat schiet er dan nog precies over van de rol van boekhandel, als die formule wordt gehanteerd?

De heer Harold Polis: Het archiefbeleid behoort niet tot onze werking. Dat is opgenomen in het Archiefdecreet. Het AMVC is pro forma de instelling die de literaire archieven in Vlaanderen verzamelt. Het is een instantie die voor zijn dagelijkse werking geen beroep op ons doet. Dat is een andere job. Men moet een onderscheid maken tussen het beheer en het ontsluiten van de archieven, en het valoriseren ervan. Als het gaat om het ter beschikking houden van teksten, en het warm maken van het publiek en auteurs voor oude teksten, speelt het Vlaams Fonds voor de Letteren wel een rol. In het verlengde daarvan kan men zich ook andere zaken afvragen. Het is in het voordeel van de auteurs dat er een centrale Vlaamse bibliotheek (een centraal Vlaams depot) moet komen.

De heer Stefaan De Clerck: Ik sluit me aan bij de suggestie om een overzicht te maken van wie doet wat. Verder is het ook een goed idee om te komen tot een centraal depot.

De heer Carlo Van Baelen: Het VTI werkt samen met het Theaterinstituut Nederland rond een aantal opdrachten. Het Vlaams Fonds voor de Letteren werkt samen met het Productie- en Vertalingenfonds in Nederland, dat ook het thema theater tot zijn opdracht heeft. We proberen samen een convenant op te stellen. In grote lijnen is de strekking dat teksten die gericht zijn op opvoering, tot het werkterrein van het VTI en het TIN behoren. Theaterteksten als literair genre die eerder gericht zijn op publicatie in tijdschriften en dergelijke, zijn nadrukkelijk het werkterrein van het Vlaams Fonds voor de Letteren. We zijn dat stap voor stap aan het uitklaren. In het eerstvolgende nummer van 'Courant' van het VTI zal alvast de concrete opdeling van de vertaalsubsidies voor theaterteksten heel zichtbaar worden. Dat zal in een volgende fase verder worden uitgewerkt.

Binnen het Podiumdecreet zijn er de schrijfopdrachten, die gericht zijn op opvoering. We hebben duidelijk bepaald dat een auteur bij het Vlaams Fonds voor de Letteren geen project kan indienen, als dat al als schrijfopdracht is gesubsidieerd. Scenario's behoren uitdrukkelijk tot de opdracht van het VAF. We moeten ervoor zorgen dat we niet te veel 'kansloketten' doen ontstaan. Het VAF moet zich vanuit zijn expertise nadrukkelijk blijven concentreren op scenarioteksten. We moeten geen valse signalen geven. Het is een verkeerde politiek om te stellen dat, als men om een of andere reden buiten de boot valt, men misschien nog een kans heeft bij het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Vanaf dit jaar zijn we met een eigen stand aanwezig op de grote beurzen in het buitenland. We kiezen voor concrete titels. We gaan niet de Nederlandstalige letterkunde verkopen. Dit jaar hebben we 35 infodossiers gemaakt over Vlaamse auteurs, die we onder de aandacht brengen van buitenlandse uitgevers om op die manier het pad te effenen voor vertaalpublicaties. Daarnaast hebben de uitgevers hun eigen stand, die vanuit het departement Cultuur wordt gesteund. Dat departement participeert in de kosten van de stand en van promotievoering. Ik heb daarstraks een pleidooi gehouden om versterking te zoeken met de grafische industrie. Dan komen we bij Export Vlaanderen terecht. We moeten bekijken hoe de drie partners (de Vlaamse Uitgevers, het Vlaams Fonds voor de Letteren en de grafische industrie) maximaal zichtbaar kunnen worden op buitenlandse beurzen. Het belang van die buitenlandse beurzen neemt toe. De uitgeverswereld is een 'people's business'. Het is een kwestie van netwerking. We stellen vast dat we na drie jaar stilaan vertrouwen krijgen in het buitenland. We zullen daarvan pas de volgende jaren de vruchten plukken.

Wat betreft het gratis verspreiden van boeken, ben ik niet echt geen voorstander van het te breed verdelen van zaken. Het boek zit al met een imagoprobleem. Door het feit dat het boek door de ontlening in bibliotheken in feite al gratis is, is er een overgevoeligheid ten aanzien van de prijzen van boeken. Ik ben niet de eerste om nog meer gratis ter beschikking te gaan stellen. Dat is geen goede benadering. Het 'gratis' is morgen vergeten.

De heer Harold Polis: Ik denk ook niet dat ik daar voorstander van ben. Zoiets is alleen nuttig in het

kader van een commerciële actie. Maar kortingen geven is onze opdracht niet. Wij moeten ervoor zorgen dat zoveel mogelijk mensen in aanraking komen met literatuur, die wij steunen in opdracht van de Vlaamse overheid. Ik denk dat aan deze besogne nooit volledig voldaan kan worden. Er zal altijd geprobeerd worden om meer mensen in aanraking te laten komen met literatuur. Dat is een taak van ons allen.

De heer Steven Van Ackere: Ik ben heel tevreden met die antwoorden. Ze waren niet te genuanceerd.

De voorzitter: Ik dank de vertegenwoordigers van het Vlaams Fonds voor de Letteren voor hun interessante uiteenzetting.

De verslaggever, *De voorzitter,*

Johan VERSTREKEN Dany VANDENBOSSCHE